

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edinstvi je moč«.

»EDINOST« izhaja 2 krat na teden vsako sredo in sabote o poludne. Cena za vse leto je 6 gld., za polu leta 3 gld., za četrt leta 1 gld. 50 kr. — Posamezne številke se dobivajo pri opravištvu in v trafikah v Trstu po 5 kr., v Gorici in v Ajdovščini po 6 kr. — Naročnine, reklamacije in inserate prejema **Opravištvo »via Zonta 5«**.

Vsi dopisi se pošiljajo **Uredništvu »via Torrente«** Tip. Huala; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — **Inserati** (razne vrste naznaja in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Naše zadeve.

(Konec.)

In sedaj nastane prašanje: kedar vendar naš slovenski kmetovalec sprevidi svoje napačno ravnanje, opusti ga, ter prestopi iz sedanjega nekakega dvomu podobnega življenja v življenje človeku dostojno? — Takrat, ko bode šole imel urejene v pravem narodnem duhu, in ko bodo one zadostovale svojemu namenu.

Da Slovenci še nismo toll srečni imeti takih šol, to je krivda sedanjih vlad, katere niti sedanja hoteča biti pravična vlada ne more — ali neče popolnoma opustiti. Denašnje šole, bodisi najmanjša ljudska šola ali gimnazija — da celo univerza, ne ustrezajo niti ne zadoščujejo svojemu poklicu. — Ljudske šole — vzlasti večrazredne, še vedno so prave pravcate mučilnice, iz katerih narodu pošiljajo »extra feinduševne pokveke«. Kaj hočemo reči o učiteljskih pripravnicah, realkah in gimnazijah, kder se večidel dela propaganda za Nemštvo in Laštvo, in kar se tu ne doseže, doseže se na univerzi, kder se mladeniči nasesajo pravega tujega duha, katerega potem pri vsakej priliki narodu prodajajo. — Sploh rečeno — ako so šole — naj si bode uže katerakoli, namenjene ljudstvu, iz katerih naj ono zajemlje koristi, naj bodo tudi v njegovem duhu, ali v duhu prave učenosti, ne pa v duhu neke preparirane stvari uravnane. Ako so uradniki, notarji, advokati, zdravniki in drugi namenjeni tudi slovenskemu ljudstvu, da mu v dotičnih zadevah pomagajo, bilo bi vsaj naravno, da bi se mu oni v njegovem jeziku in duhu izšolali, in narodu postali istinito pravi pomočniki, svetovalci, zdravniki njegovih dušnih in telesnih ran, kar je pa vsled dosedanjih šol prav nasprotno.

Sedanja vlada si vsaj nekoliko prizadeva popraviti te stare krivice, a vendar je v tej zadevi do sedaj še premalo storila. Kdor ima oblast, menda se vsaj po principu oblasti nikogar ne boji, ali bi se ga vsaj batil ne smel — v čemer imamo mi Slovenci od prejšnjih vlad najboljše dokaze — in ne rečemo preveč, ako trdimo, da bi sedanje vladi bilo gotovo sedaj vse enako, ako bi se bila gledé rabe našega jezika v šolah in uradih nekoliko več na nas ozirala, nego se je.

Tudi v drugih naših potrebah smela bi nam vlada nekoliko več pomoči deliti, nego nam je je dosedaj. Kolikrat je bilo uže poudarjano in tudi z številkami dokazano, da je Slovenec bistrega uma, le dobrih šol mu manjka, v katerih bi se mogel v vseh strokah življenja izobraziti. Kde so naše obrtne, kmetijsko-gospodarske in deklishe šole? Kako zelo vendar po-

greša mili slovenski narod enakih šol, katere bi mu za tisoče in tisoče goldinarjev koristile.

Pomislimo samo, koliko bi slovenske dežele pridobile z izučeniimi trgovci in obrtniki, kateri bi postali Slovenstvu močen steber. Mnogo tujih, narod in njegov jezik sovražajih tujcev in židov bi morale potem zapustiti našo lepo slovensko zemljo; na njihova mesta bi stopili domači na duhu in telesu čvrsti sinovi, ter z narodom delali za narod.

K povzdigi občega blagostanja bi pomagale tudi gospodarsko-kmetijske šole. S tem malim, kar smo dosedaj pridobili na narodno-gospodarskem polju, ne smemo se nikakor zadovoljiti, ampak prizadevati si še nadalje, da zadobimo vsakovrstnih, vsem strokam našega narodnega življenja strežajočih šol. Vzlasti kmetijstvo in gospodarstvo je ostalo od prvega začetka pa do najnovejše dobe malo da ne brez vsakega poduka. Za vsako drugo stroko znanosti so se nahajale od nekdanj šole, edino gospodarskih kmetijskih šol je moralo človeštvo najbolj pogrešati.

Gotovo pa to ne sloni na podlagi človeškega prava; tem načinom godi se večini človeštva velika krivica, ker skrbi se samo za nekatere stanove, a najvažnejši stan — kmetijski, kateri se noč in dan trudi, da vse ostale stanove preživi, pa je navezan edino le na znanost, katero je po očetu podedoval.

Bilo je uže na tem mestu omenjeno, da se današnji časopisnim in književnim potom mnogo čini za poduk ubozege kmetovalca, a vse to malo izda, dokler ne bodedo imeli zadostno število imenovanih šol, in dokler ne bode ljudska šola v tem smislu delovala.

Nič manj važne za Slovence niso tudi deklishe šole, katerih jako pogrešamo. Ko je neki poganski modrijan izrekel pomembne besede: »dajte nam dobrih mater in svet bode imel drugo podobo«, — gotovo je takrat mislil na potrebo posebnega izobraženja ženskega spola, katero mu morejo v to svrhu edino dobro uravnane šole dati.

Kakor sin pri kmetijstvu in gospodarstvu, prav tako je tudi hči pri gospodinjstvu navezana edino le na materini poduk. Ali, kakor velike napake se nahajajo pri starokopitnem gospodarstvu, enako se nahajajo velike napake pri starokopitnem gospodinjstvu. Dobra gospodinja biti mora — v pravem pomenu besede — angelj varuh svoje družini. Ona bi morala poznati natančno vse potrebe družine, ter družini — vzlasti gledé hrane in snage — biti pravi zdravnik, kar se pa pri kmečkih družinah le prepogostoma pogreša. — Govoril se navadno: e, kaj, pri kmetu ne more biti vse tako natančno, kakor pri gospodi, ali pri premožnih hišah. To seve da, da taki izgovori

izvirajo iz zgolj nevednosti, ter pomanjkanja tistega znanja, katero bi morale biti vsakej gospodinjki lastno, da more izročeno jej družino prav vladati.

V začetku spisa sem rekel, da se nahajajo mej narodom mnoge napačnosti, katere imajo v njem samem svoj izvor, druge se nahajajo pa v postavo-dajstvu ali splošnej upravi. Domoljubna dolžnost je tedaj, bodisi kakor koli narod podučevati, kazati mu življenja pravi pot, tako ga varovati zlih nastopkov, ter ga osrečevati. Ali žal, domoljubom in narodu samemu ni mogoče storite vsega, kajti naloga je velika in težavna.

Tu ima slavna vlada še mnogo storiti — vzlasti na šolskem polju. Ona ima oblast in moč, in dolžnost njena je te lastnosti porabiti v prid in blagost svojih podložnih.

Gospodje slovenski poslanci, mnogo dela in truda vas še čaka na tem polju, povejte glasno želje in potrebe svojega naroda na mestu, »kder se narodom deli osoda«, ter po svojih močeh skrbite za to, da se mu vsaj po možnosti vresničijo.

In vresničiti se morajo; tem pótém ne smemo več naprej, sicer nam je propad neizogiben. Narod se mora tako rekoč preleviti; začetni mora živeti drugačno — novo življenje, a da se to tudi istinito zgodi, treba mu je priskrbeti manjkajočih sredstev, k čemur mu pomozite Vi, za Vami naj pa slavna vlada stori svojo dolžnost. Neznani.

Novi šolski nadzorniki za Kranjsko.

Uže od nekdanj — še od tistih časov, ko so morali otroci kranjsko-slovenskih roditeljev »osla« nositi, ako so se predrznoli le mej seboj v svojem materinem jeziku govoriti — zlihuje kranjsko šolstvo pod pritiskom vrednih nastopnikov onih, kateri so nekdanj s pripomočjo lesenega »osla« zidali nemški most do Adrije.

Takratni zidarji — šolniki so do danes večinoma izginoli z šolskega pozorišča in zemlje, torej nam ne morejo v nikakem oziru več škodovati, ali zapustili so za seboj mnogo duševnih somišljenikov, katerih glavna naloga je bila, skrbeti še na dalje, da se slabo zidani nemški most do Adrije vsaj prehitro ne pekuene in njih samih ne pomandra.

Kdor je bil gorečnjiši v spolnovanju testamentalno zapuščene in ob enem od zgoraj izročene mu naloge, bil je tudi odlikovan, bodi si z boljo službo, okralnim ali celo deželnim šolskim nadzorništvom, ala Dem-scher, Thuma, Pirker et tutti quanti.

Podlistek.

Trst in okolica.

(Zgodovinska črtice, spisuje M. Skalovič.)

(Dalje.)

Zanimiv je iz te dobe napad Ricmanjcev na Francoze. Nekaj francoskih vojakov je stražilo tudi po vaseh okoli mesta: v Ricmanjih jih je bilo neki 12, ki so se nespodobno in grdo vedli ter celo cerkev sv. Jožefa oropali in oskrunili. Razsrjeni jih Ricmanjci napadejo, ter neke ubijejo in druge v beg zapodé, pa tudi sami zapuste vas in se umaknejo na kraške visočine. Ko drugi francoski vojaki v okolici ta napad Ricmanjcev zvedó, planejo v Ricmanje in plenijo in odnesejo, kar morejo, a mej tem pridejo po reškej cesti Hrvatje s kapitanom Ježičem, tem se pridružijo vrli Ricmanjci oboroženi s koli, cepci, kosami, sekirami ter skupno napadejo Francoze in jih potolčejo in prepodé, da vsi proti Trstu zbežé. Od Tržačanov je bil pripeljal tudi kapitan Bonomo svoje krdelo v pomoč avstrijskim vojakom. Spomin na to prasko je bil v Ključu, pri sedanjej mitnici, in slika v cerkvi sv. Josipa v Ricmanjih, ki predstavlja to dogodbo.

Vsled primirja v »Campofornio« je Avstrija dobila Benečijo, Istro (primorsko ali benečansko), Dalmacijo, in kotorske boke. Ker so te primorske dežele uže davno na glasu bile zaradi obširnega trgovinstva po morji, in so se zdaj s Trstom združile, zato je tudi tržaška kupčija s tem mnogo pridobila, pomnožila se, in mesto se je razširilo.

L. 1802 se sezida novo krasno poslopje, »nova bors« ki se pa zdaj uže imenuje stara bors, odkar je sezidan »Tergestej« velikanska hiša, kder se shajajo trgovci. Na kraju borsnem je pred bil morsk kanal, ki se je zasul in v temelj so zabili

močne hrastove kole. Za vse delo in zgradbo borse je potrošilo društvo trgovcev nad 300,000 gld.; a odprla se je zaradi francoskih vojn še le 1807. — Istodobno so postavili bogati trgovci, njim na čelu egipčanski grof Cassis, drugo veliko zgradbo novo »veliko gledišče« (teatro grande), koje se je pozneje tudi imenovalo občinsko gl. (t. comunale), po načrtu istega inženirja Selva, ki je v Benedkah sezidal imenitno gledišče »teatro Fenice«. Neki pisatelj iz one dobe pravi, da so v tržaškem gledišču zraven dramatičnih predstav se vrstili plesi: gosposki ples in prostaški ples »za petico« («il ballo di petizza»), poslednjega se je vdeleževalo bolj prosto ljudstvo plačevaje za vhodnino »petico« t. j. blizo 30 novčičev. Takrat so nastale nove ulice sv. Mihela po grof Prandijevih zemljiščih, in cesta zad za cerkvijo sv. Justa, kakor kaže napis na zunanem zidu ograje okolo stolne cerkve. Razširil se je trg pred zvonikom iste cerkve, in novo mesto se je dalje razprostrilo okolo Chiozzove palače ter dobilo ime po cesarju Francu: predmestje frančiškovo (borgo franceschino).

Slavni vojskovođa Napoleon Bonaparte bi bil rad vso Evropo in še druge dežele podjarmil, hotel je Anglijo ponižati in skoz Egipt v Indijo prodreti, pa ni se mu posrečilo. Povrnivši se iz Egipta se dade oklicati prvim konzulom francoske republike, ter se proslavi v raznih poznejih bitkah proti Avstriji, katero je namerjaval popolnem razdejati. L. 1804 postane prvi konzul Napoleon nakrat »cesar francoski«. Njemu nasproti si nadene cesar Franc ime in naslov »cesar avstrijski« (11. dan avgusta 1804), ob enem pa zagotovi svoje podložne dežele, da s to promembo se nikakor ne smejo promeniti ustanovne pravice istih dežel. Proti slavohlepemu Napoleonu se združijo l. 1805 sklenivši prijateljsko zvezo (koalicijo) Avstrija, Anglija in Rusija. Nesrečno za Avstrijo se konča

vojna l. 1805. Napoleon pridrvi se svojimi četami na Bavarsko in tam v trdnjavi Ulmu zajme avstrijskega generala Mak-a, ki mu izda vso vojsko 23.000 mož. Še dan denes je mej starimi očanci pravljica, »da je general Mak izdal vojsko, ker je za vsacega vojaka dobil po dva krajcarja«. Vojška sodnija je obsodila Maka na 10 let v trdnjavino ječo, a l. 1819 je prejšnjo čast zopet zadobil. Ko Napoleon napreduje proti Dunaju, priniti nadvojvoda Karol s Talijanskega, da brani prestolno mesto. Cesar Franc je zbežal na Moravsko, kder se snide z ruskim carjem Aleksandrom. Uname se krvava bitva v 2. dan decembra 1805 pri Slavkovu (Austerlitz) na Moravskem, katera se po treh cesarjih, ki so navzoči bili, imenuje »trcarska bitva«. Solnce sreče je posijalo Napoleonu, da je zmagal. Vsled te zmage se sklene mir v Požunu (Presburg) v dan sv. Stefana (26./12. 1805). Avstrija izgubi Tirolsko, Benečijo, Dalmacijo. Istega leta 1805 so prišli Francozi v drugič v Trst. Po odhodu nadvojvode Karola s Talijanskega so morale še ostale nezadostne bojne moči avstrijske se nazaj pomikati na južnem bojišču. Iz Trsta so pošiljali spehanim in izstradanim avstrijskim vojakom kruha, žganja, tabaka, soli, obleke na Opčine, in Sežano in v Razdrto. Ko se napové, da pridejo Francozi, odpošlje tržaški magistrat stotnika tržaškega bataljona Saverija de Giuliana, da bi prosil generala Solinjaka (Solignac) naj milostno ravnaj s Tržačani. A Solinjak ko pride v 19. dan novembra 1805 v mesto se svojimi četami, jako ostro in osorno se vede, ukaže, da se kaj pripravi 20.000 porcijonov kruha, vina, mesa, riža in žganja za 20.000 mož francoskih vojakov; da se plača v 24 urah 6 milijonov frankov v zlatu in srebru; da se 30 najodličnejših meščanov zastavi, dokler se ne vplača naložena kontribucija.

(Dalje prihodnjič.)

Te in še druge, kranjsko šolstvo in narodno misleče učiteljstvo mučeče more so mučile oboje in z njima vred slovensko ljudstvo skozi dolgo vrsto let. Slovenci sploh smo se veselili nastopa in lepih občanjanj Taaffejeve vlade, ali prav sedaj pri imenovanju novih šolskih nadzornikov za Kranjsko se v zlasti kranjski Slovenci nemamo preveč uzroka veseliti njenih dejanj. Če tudi nek slovenski list piše, da nekateri novi okrajni šolski nadzorniki niso privrženci fakcijske opozicije, ampak celó dobri narodnjaki, vendar se mi nikakor ne moremo sprijazniti s to nenaravno in razvitju kranjskega šolstva gotovo škodljivo mešanico.

Poglejmo stvar od prave strani. — Ako je večina na novo imenovanih okrajnih šolskih nadzornikov nemčurska, potem za istino ne vemo več, kje nam glava stoji, kajti ne moremo si misliti, na kakov način je mogel odpasti poznati narodnjak Drganec in na njegovo mesto priti profesor Vodep, o katerem nihče ne ve, kakove barve mož je.

Prav tako se ne moremo dovoljno izraziti tudi o ostalih okrajnih šolskih nadzornikih, na stran pustivši uže poznate najhujše nasprotnike Slovencev. Kdor hoče veljati za narodnjaka, mora uže od začetka — v času borbe in skušnje — kazati svoj narodni značaj, ter ne lepo in polagoma odkladati nemčurskega pišča, kar ar mu pod njim nekako vroče prihaja, ali pa sploh ni kazal nikoli nobene odločne barve, tako da ni ne tič ne miš. Zraven oikritičnega narodnega značaja mora se po vsej pravici, bodi si okr. ali deželne šolskega nadzornika tirjati prepotrebna lastnost: neomejena pravičnost na vse strani.

A žal, da bodemo kranjski Slovenci pri novo imenovanih okr. šolskih nadzornikih te lepe lastnosti vsaj nekoliko pogrešali. Nam je znan okr. šolski nadzornik, kateri je učitelja zaradi njegove poštene politike zatožil, vsled česar je moral dotični učitelj enkrat za vselej šoli slovo dati. Isto tako je tudi soprog nekoga učitelja kot učiteljici zneskih ročnih del pripomogel do remuneracije v znesku 40 gl. A boga mi, vilo dobro poznamo ono učiteljico in njene zmožnosti, ter smelo trdimo, da ženskih ročnih del niti ne pozna, kamo li umeje in zna, razen nekaj malega šivati. Ali slastni oblizki, naj si bodo uže trdega ali tekočega značaja, pripomogli so k temu, dočim se je v vseh ročnih delih izvežbanej in za poduk ženske mladine mnogo storivšej učiteljici, malo da ne manjša remuneracija podelila. Kde je tedaj doslednost in pravica, katera bi morala nadziralateljem pouka biti najzvestejša vodnica?

Take razmere — kar pa še ni vse — vladale so v zlasti v poslednjih šestih letih pri kranjskem šolstvu, katerih se niti danes popolnoma znebili nismo, a osoda najkrajše bodočnosti razpodi gotovo še ostale megle na šolskem obnehu.

Tržaška razstava.

(Glavno postopje, št. 2.) (Dalje.) Za keramiko pridejo precej optični instrumenti, telegrafski aparati, ure, glasoviri in drugi muzikalni instrumenti. Firma Adler in Schaller iz Beča je izločila različne stroje za elektriko, brzojave za hišo in posebno praktične telefone. Pred vsem pa se v tem odlikuje svetovno znana firma Schaffler, katera se je poslavila z svojimi iznajdbami telegrafskih aparatov. — V tej stroki je tudi mnogo dobrega izločila firma Deckert et Homolka z Dunaja, omeniti je posebno strelododov te firme. Firma B. Egger z Dunaja je razstavila električne svetilnice, in električno uro — oboje jako zanimivo, firma W. Kraft et Sohn z Dunaja ima na izložbi vsakovrstne fizikalne, optične in matematične instrumente — vse to je vredno obudovanja zaradi novosti iznajdbe in preciznega dela. V tej stroki, posebno pa gledé mikroskopov je vredna tudi firma C. Reichert priznanja. Najboljše telo-kope, spektroskopi za zvezdogledce, daljnomerne in druge instrumente za marino je razstavil Carl Fritsch z Dunaja. Zanimiva je tudi tehtnica za znanstveno porabo, katero je razstavil Jos. Nemeč z Dunaja. Fischer iz Trsta je razstavil mehanični stol za bolnike; s pomočjo tega stola more bolnik, ki si na priliko zlomi nogo, voziti se po sobi, spat, pisati in opravljati različne majhne posle; strokovnjaki pravijo, da je ta stol jako praktičen; dr. Nikolič iz Trsta je razstavil model peči za požiganje mrtvecev, tudi kaj novega za Trst in sploh naše ljudi. Firma Schember et Söhne na Dunaji je razstavila razne tehtnice za vsakovrstno rabo, to so tehtnice po najnovejših, jako praktičnih sistemih. Tudi firma »Pibrouz Franz« iz Kropce je razstavila izvrstne tehtnice v posebnem majhnem paviljonu blizu vhoda v razstavo. Omeniti nam je še motorjev na plin, kateri so jako važni za malo obrtnijo, in katere je razen družin mašin, sesalk itd. razstavila firma Viktor Popp z Dunaja. Gledé mašin, električnih, optičnih in drugih aparatov imajo dunajske firme še prav mnogo izvrstnega na razstavi, mej tem ko je le še Češka nekoliko zastopana v teh strokah, vse druge dežele pa skoraj nič.

Prišedši na muzikalne instrumente, moramo kar se tiče glasovirov pustiti zopet Dunajčanom prvo mesto. Firma J. Heitzman et Sohn ima najboljše glasovire; prav tako so izvrstni glasoviri firme C. Kutschera z Dunaja. Trstu vso čast dela giedé glasovirov firma Anton Kofol, ki je razstavila več glasovirov, mej temi enega, ki ima dve klaviaturi, to je na vskej strani glasovira eno. Harmonij Alberta Hacker-a iz Trsta je srednje vrednosti. Pohvalno omeniti nam je harmonijum z dvema klaviaturama, katerega je razstavil G. P. Potočnik iz Gorice in o katerem smo slišali jako ugodno sodbo od strokovnjakov. (O tem harmonijumu morda še kaj omenimo kesnje

enkrat.) Izvrstne harmoniume je razstavila firma Th. Kotikievicz z Dunaja.

Gledé drugih muzikalnih instrumentov je pa zopet Češka prva. Tako na priliko ima firma Červený V. F. in sinovi iz Kraljevega gradu na Českem na razstavi veliko zbirko vseh instrumentov za godbo na sapo. Firma Osmanek Anton iz Schöbacha nam zopet predstavlja zbirko najboljših instrumentov na strune, gosli, base, kitare itd., firma J. Lausman z Dunaja je razstavila zopet same flavte, figote, klarinete — vse izvrstno in jako elegantno. Firma Blasich iz Trsta je razstavila izvrstne gosli. Češke firme razstavile so še vse polno raznih, tudi popolnoma novošestih instrumentov za sapo, tega je prav dosti in dobrega na razstavi in menimo, da moremo našim domačim godbam v prvej vrsti priporočati češke trompete, pozavne, bombardone itd.

Urarji so na razstavi tudi dosti lepoga pokazali. Omeniti nam je avstrijski ure razstavljene po g. Uršuli Anderwalt iz Trsta, potem ure našega vrliga slovenskega urarja, g. J. Bezeka iz Trsta, ki je izločil uro, ki opoludne ustrelil in gode, kaže letne in mesečne čase in je sploh kaj posebno zanimivega na razstavi. O tej uri smo uže poprej enkrat pisali. — Krasne in jako umetne ure je razstavila firma L. Guttman z Dunaja. Jako zanimiv je obok, na katerem je 12 ur, ki kažejo čas raznih mest, kakor Londona, Pariza, Dunaja, Bombaya itd., tako, da je na enej uri poludne, na drugej pa uže kakih 7 ali 8 ura. Te ure je razstavil A. Dolenz iz Trsta za firmo Eschler et Gehorsam iz Liberie na Českem. Jako umetne ure so razstavile firme: Kreutz et Bauer z Dunaja, bratje Japy in mnogo drugih z Dunaja. Posebno lepe in dobre pendule ima na razstavi firma Geb. Resch iz Ebensee na Gorenje-Avstrijskem, katera firma daje delo 250 urarjem.

Matematičnih, pomorskih, fizikalnih in optičnih aparatov izdeluje se največ v Pragi in na Dunaji. Ta teška obrt je v teh mestih uže toliko, da posebno optičnih instrumentov Avstrija zdaj več izvažja, nego uvažja. Tudi zdravniško orodje in telegrafski aparati izdelujejo se na Dunaji in v Pragi kaj izvrstno in v veliki množini.

Ur (pendul) za zid največ izdelujejo na Gorenje Avstrijskem v Ebensee (vsako leto do 12.000 komadov), potem izdelujejo take ure tudi v Pragi in na Dunaji. Takih ur je šlo iz Avstrije lansko leto blizu 350 metr. stotov. Zepne ure niso avstrijska obrtnija, naši urarji dobivajo skoraj vse ure iz Švice in Francoskega, pa jih tukaj samo reparirajo. — Za glisovire je na glasu Dunaj; dunajski glisoviri gredó tudi daleč čez morje; vendar pa Avstrija za skoro polovico več uvažja, nego pa izvažja glisovirov. Instrumenti na sapo in na strune — ta obrtnija je doma na Českem; teh instrumentov Avstrija izvažja na vse kraje v veliki množini (leta 1881 nad 2000 metr. stotov). Zopet vidimo, kako je Češka skoraj v vsakej obrtnej stroki napredovala.

Precej za urami pridejo kočije. Omenili smo uže v našem listu, da najlepše, najelegantnejše in najtrdnjše kočije je razstavil naš rojak iz Tolmina, gosp. Ipavie Anton; on ima tudi največ dela in si je v Trstu v 10 letih napravil uže prav lepo premoženje, s katerim si je mož v svojem rojstnem kraju nakupil lepo posestvo. Treba je videti delo tega moža, več samouka, nego družega ter občudovati talent naših Slovencev. A tudi drug Slovenec, gospod Micheli A. iz Trsta, rodoma Kraševca in tudi posestnik na Krasu, razstavil je prekrasne kočije; oba sta bila odlikovana s zlato kolajno. Z njima tekmuje samo en dunajski fabrikant kočij in ta je dvorni fabrikant S. Ambruster, ki je razstavil posebno eleganten »broom«. Jako trden »broom«, še čisto surovo delo, razstavil je Caligaris iz Trsta. Tudi firma Lohner z Dunaja ima par elegantnih voz na razstavi, a kakor rečeno, v tem oddelku sta dva tržaška Slovenca naredila vso čast tržaške obrtniji in sta skoraj prekosila Dunajčane, kar se ne more govoriti o nobenem drugem oddelku.

Prekrasno opravjo za konje in sploh sedlarska dela sta razstavila Jos. Roleček iz Gracica in Florijan Nickel iz Prage. — Tudi goriški Agostinis David je razstavil kočijo, ki pa ni priznanja vredna. Vse drugo v tem oddelku za vozove in konjsko opravjo je manjše vrednosti. — Obrtnija kolarjev v Avstriji izvrstno napreduje in se na Dunaji in v Pragi vrši uže na fabriški način. Še pred 10 leti je Avstrija potrebovala na stotine luksus vozov iz Milana, Francije in od drugod; a nekaj let sem k večjemu kak tržaški Iredentiar dobiva svoje kočije iz Milana, namreč, da se v njih vozi vsaj na italijanskem lesu in železu, če uže ne na italijanskej zemlji. A ne le, da naši kolarji zadosti krasnih voz izdelujejo za domačo državo, oni tudi mnogo voz izvažajo, posebno na Jutrovo in na inostranskem dobro konkurirajo v tej stroki z vsemi drugimi državami zbog nizke cene, elegancie in trdnosti njih izdelkov. Lansko leto je šlo iz Avstrije na inostransko nad 3000 kočij v vrednosti nad dva milijona gold.

(Dalje prihodnjič.)

Politični pregled.

Notranje dežele.

V avstrijske delegaciji ima desnica letos prvičkrat večino, zato je izvolila za poročevalca v vnanjih zadevah in vojski svoja uda Hübnerja in Fandrika. To pa je levico tako razdražilo, da ni hotela prevzeti nobenega družega referata. — Tudi prav, saj to ne bode nič škodovalo.

»Wiener Ztg.« od 31. oktobra razglašja cesarjev ukaz, po katerem se ima 500.000 gl. nakazane za Tirolce, poškolovane po povodnji, porabiti za podpore brez povračila. — Vlada se posvetuje, kako je ukrenoti, da se povodnji na Tirolskem v prihodnje zabranijo, ter dotične nasvete preloži prihodnjemu državnemu zboru.

Na ukaz naučnega ministerstva so na dunajskih gimnazijah in realkah posvetovanja gledé načel nemškega pravopisa. Kolikor se dozdej čuje, večina svetuje, naj se pridržé stara pravila. Ako bi se slovenski šolniki sešli v enak namen, kak krič bi zagnali nemški čusniki in kako bi svetu trobili, kako neomikan je slovenski jezik.

»Narodni listy« poročajo, da je grof »Coronini« sestavil poseben klub, h kateremu je pristopilo 20 udov, večidel Italijanov i neodločenih poslancev iz južnih dežel; klub bode podpiral vlado v posameznih primerljajih. — Mi poročimo to, a za resnico ne dajemo poročstva.

Za zboljšanje gospodarskih in trgovinskih zadev v Dalmaciji pripravlja vlada več predlog; mej temi so uredba Neretve, grajenje cest, podaljšanje dalmatinske železnice i nje zveza z družimi železnicami, povzdiga kmetijstva in živinoreje, ki se je do zdaj zelo zanemarjala. Samo ob sebi se umeje, da se vse to ne more izvršiti v enem letu, ampak da se bo več let potrebovalo.

V Splitu delajo iredentarji, kakor bi bili obsedeni, ker so propali pri občinskih volitvah. 25. oktobra je nek podkupljen zloglasen človek vrzel težek kamen na voditelja narodne stranke, dr. Bulata, a k sreči ga ni zadel. — 26. se je konstituiral novi občinski zastop, izvoljeni so bili: dr. Rendić za župana dr. Bulat za prvega asesorja, dr. Tacconi, dr. Kamber, Peter Katalinić, Mate Protić in Ivan Matosić za asesorje.

Hrvatski deželni zbor je po huđej borbi 27. t. m. z 54 glasovi proti 19 srejel predrugečo svojega opravilnika.

V Bosni in Hercegovini se še vedno tu pa tam prikazujejo uporne čete po 10 do 30 mož, katere pa pred vojaki povsod begajo. Te čete so ostanki zadnjega upora, ki nemajo posebnega pomena i se polagoma zatró, ker je ljudstvo mirno.

Vnanje dežele.

Črnogorski knez je sklenol na dunajskem in petburškem dvoru ustanoviti poslanstvi.

Črnogorski knez misli podporo ubežnikom iz Dalmacije in Hercegovine v kratkem popolnoma odtegnoti. To je avstrijskej vladi naznanil in vprašal, ali bi je volja bila ubežnikom iz milosti dovoliti, da se vrno domu in se ne bodo kaznovali.

Serboski ministerstvo je odstopilo zaradi nekkih navskrižnosti, ali kralj odstopa ni sprejel.

Volitve v deželni zbor na Pruskem so končane; zmagali so konservativci, vse druge stranke so več ali manj poslancev zgubile, najhujše pa so bili tepeni liberalci, če tudi so se najbolj napanjali in strahovito bahali in v svet svojo moč trobili, da je celo pruska vlada verovala v njihovo zmago. Zlaj pa so tako pobiti, tako sramotno propali Te volitve so odločilne za mnogo let: liberalizem je na Nemškem propal. To ima veliko pomembo ne le za Nemško, temuč tudi za Avstrijo, ker udarec, kateri so dobili liberalci na Nemškem, britko čutijo tudi avstrijski nemški liberalci, to je tudi tem smrtna sodba. Ali se pa zmagalci konservativci z Bismarkom pobogajo, to je še veliko prašanje, sicer so oni enih misli z njim o tem, da se narodu morajo odpreti naravni viri, ki vodijo do blagostanja, ali v verskih in materijelnih zadevah se z njim nikakor ne ujemajo.

Izvoljenih je bilo na Pruskem 425 poslancev, konservativcev je skupaj 182, središnja stranka ima 92 poslancev in liberalci le 63, naprednjaki 38, secesionisti 19, Poljaki 17, Danca sta dva in Welfi trije. — Deželni zbor se odpre 14. novembra.

Italijanski državni zbor se prav zdaj volitve vrše. Do zdaj ima večino vladna stranka.

V Bukreštu se je odprl 29. oktobra državni zbor. Kralj je poudarjal v svojem poročilu napredek dežele, izvrstno finančno stanje, ker dohodki presegajo troške, in prijateljske razmere proti vsem državam.

Pri državnozbornih volitvah v Rumeliji je zmagala konservativna stranka.

Gladstone je angleškemu parlamentu predložil, naj izreče zahvaló mornarici in vojski, ki si je v Egiptu proslavila; ta predlog ste obe zbornici sprejele. Gladstone je tudi omenil, da bo v svojem času predlagal, naj se admiralu Seymourju in generalu Wolseleyu dovoli dosmrtna renta.

Preiskava zoper Arabi pašo je končana; priče so dokazale, da je on sokriv plenitve in požiganja v Aleksandriji.

Tunški bey Mohamed-es-Sadok je zadnji teden umrl in vlado nastopil njegov brat Sidy Ali. V resnici pa bodo vladali v tej deželi Francozi i le prašanje časa je še, kedaj jim pride popolnoma v roke. Francoski poslanec Cambon je novemu vladarju zagotovil, da ga bo v potrebnih reformah podpiral, to se pravi, da bo moral vladar tako delati, kakor bodo hoteli Francozi.

Dopisi.

V Trstu 29. oktobra.

Iredentarski list »L'Indipendente« je pisal zadnje dni par člankov pod naslovom »Organizziamoci«, »Intendiamoci«. Dokler je bila ljudska nevihta po Trstu, lepo je ta list žedel, zdaj si misli, da se je nekoliko polegla razdraženost; zato je treba zopet početi z novimi, še boljšimi silami. »L'Indipendente« kar naravnost pravi, da je treba nekatero starejše Iredentarie dejati v penzijo, zato pa vabi nove mlade moči, mlade juriste, profesorje in kar je kaj več učnega in zmožnega, naj pomnože to iredentarsko stranko, da se bode potem lažje bojevala proti novej takozvanej patrijotičnej stranki, ki hoče imeti v svojej sredi celo najzagrizenejše Slovence.

A »Indipendente« ve, kaj dela; on je kozaka napravil iz cunj in ga postavil na polje, da bi z njim strašil vrabce. — Mi Slovani sami se prav nič ne

ujemamo z novo stranko, ali z novim političnim društvom, ki po naše ni ne miš ne ptič, dokler stoji na njega programu, da hoče visoko držati zastavo italijanske narodnosti, vsem drugim narodnostim pa pravično biti. To je konj, katerega jezdi naši konservativni Italijani na posejše vsakokrat pred volitvami; a nam ta konj prav nič ne imponira. Kaj pomenja to: »mi hočemo pravično biti vsem narodnostim? Nas Slovencev, ki smo najstarejši v Trstu in okolici, vendar ne sme to društvo staviti v eno paralelo z Nemci, Francozi, Angleži, Turki itd., saj mi smo tukaj prav tako, ča ne bolj doma, kakor Italijani, mi nismo tukaj nobena kolonija, kakor Grki, Nemci itd. Mi bi radi, prav radi dali zmernim Lahom roko v namen, da se sporazumemo, kako enkrat za vselej neškodljivo storiti Iredentarije, kateri nam gotovo bolj presedajo, nego pa nekaterim patriotom po imenu; toda mi hočemo v takem društvu biti priznani kot popolnoma enakopravni, kot tržaška narodnost, katereje hoče društvo celo pomagati v dosegu narodnih svojih pravic. »Patti chiari, amici cari; vi nam toliko, mi vam toliko, vsi skupaj pa imejmo potem za glavni cilj: zboljšanje razmer v Trstu in širjenje avstrijskega mišljenja; mi bomo vam v pomoč pri vaši narodnosti, mi bomo tista moč, na katero se boste mogli vedno upirati, kadarkoli bi vas napadala ona stranka vaše narodnosti, ki dela za odtrganje Trsta od Avstrije. Da bi pa Vi proti nam jezove delali in svojo narodnost branili proti nam, tega ni potreba; mi nečimo posloveniti nobenega Laha, a terjamo, da ste tudi Vi tako pošteni in da nam privoščite gojitev naše narodnosti v Trstu in okolici. — Brez Slovanov to društvo, ta stranka tudi težko kaj opravi v Trstu; mi smo uže izrastli iz otročjih čevljev in se ne damo več voditi za nos; prešli so časi, ko je bil Slovan na Primorskem le materijal za povzdigo italijanskega življa. Naše politično društvo »Edinost« bo stalo hrabro na braniku in se ne izneveri svojim prvim načelom.

Nekateri naši prijatelji so uže misel izrazili, da bi stopili v novo metamorfozno društvo. Mi, prepričani, da ni dobrohotno nam, odsvetujemo to z vso ozbiljnostjo. *Svoji k svojim!* velet je slavni Palacky Čehom. Svoji k svojim, ključemo tudi mi, zbirajte se pod zastavo političnega društva »Edinost«, vsak le kolikaj izobraženi Slovencev bi moral ud biti. V Trstu nas še čaka huda borba, Slovenci neumamo še najpotrebnejšega, da bi mogli dalje obstati kot Slovenci. Šole so glavna stvar, na te moramo vso pozornost obratiti, te trjati in to le s pomočjo političnega društva »Edinost« doseže. Ko se bode naša deca v materinščini podučevala, takrat se ne bo več bati propada. Novo politično društvo pa bode le potem moglo računati na našo pomoč, ako dokaže, da nas v istini priznava kot enakopravne v Trstu in ako nam jamči, da bode na priliko pri volitvah oziralo in brigalo se odkritosrčno tudi za naše kandidate. Kakor rečeno, dosedaj nemamo nobenega uzroka, da bi mogli zaupati novemu društvu.

Kar pa se tiče »L' Independent«, zastoj je njegovo strašilo; nam Slovincem niti ni treba, da se vezemo s katero stranko, vendar lahko brzdamo vse Iredentovce, ako je le vlada nam toliko pravična in nam le da to, kar daje vsakemu drugemu narodu.

Iz Rojana, 26. oktobra.

Na razstavi je naša okolica zastopana tudi z neko prav originalno najdbo, katera je vredna da o njej posebno spregovorimo. To je najdba *Jožefa Piščanca iz Rojana*, ki je našla dosti občudovalcev in je bila posebno pohvaljena tudi v nemških časopisih. To je stroj (mašina), ki muhe lovi. Stvar sicer ni velikanska ali jako zanimiva. Mašina obstaja iz ure, ki namesto da bi čas kazala, nek cilindri vrti, kateri vse muhe, ki nanj zletijo, v poseben prostor vodi, iz katerega ne morejo več zleteti in se tako dajo pokončati. Ta priprava presega vse, kar se je dozdaj rabilo za pokončevanje muh. Občudovanja vredna je bistroumnost moža, ki je ta originalni stroj izmislil, ki je s tako natančnostjo narejen, kakor bi namenjen bil za kakšne znanstvene poskušnje. Neka kompetentna avtoriteta je ta stroj jako pohvalila in svetovala možu, da ga razstavi. Tim več občudovanja vredna je ta najdba, ker jo je izumel priprost kmet, ki ni niti mehanik, niti urar in je vse do zadnjega kolesca sam iz železa izrezal in izpilil, kar kaže nenavadno nadarjenost in ročnost za mehanična dela. Mi o tej stvari posebno radi sporočujemo ker je Jože Piščanc mož, katerega v Rojani vsi spoštujejo zavoljo njegove razumnosti, pridnosti in ker ga tudi štejejo mej najboljše rodoljube v naši okolici. On je dobil precej v začetku dosti ponudb za njegovo najdbo, katerih pa on ni hotel sprejeti.

Prepričani smo, da se Piščancev stroj kmalo po svetu razširi, pa želimo tudi, da najdba našemu prijatelju lep dobiček prinese. Nadjamo se tudi, da nas on kmalo s katero drugo še bolj važno in koristno najdbo razveseli, kakor nam je tudi zagotovil.

Iz koperskega okraja, 26. oktobra.

† *Jože Brezovar*, kaplan v Boljuni je v dan 23. okt. ob 6. uri zjutraj previden se svetimi zakramenti, v 41 letu svojega življenja po dolgo trajajočej boleznii v Gospodu zaspal.

Rajniki je bil Kranjec, za časa svojega šolanja je moral veliko pomanjkljivosti trpeti. Duhovnikom posevečen nastopil je prvo službo v Čičarji. Tu je začel bolehati. Bil je radi boleznii v Boljunc premeščen. Videzno mu je tu včasih odleglo, a v istini je zapljučnica, ošobito v zadnjem času brzim korakom nadaljevala svojo pot.

Blagi gospod je bil vesten in skrben duhovnik, v družbi vesel in kratkočasen. Užival je splošno spoštovanje pri svojih tovariših in ljudstvu; občeval je rad tudi z učiteljstvom. Dokaz temu je njegov pogreb. V sredo ob 8. uri zjutraj je prišlo mnogo njegovih tovarišev č. gg. duhovnikov, celo iz Trsta in Rojana, učiteljev in ogromno število občinstva iz

vsega Brega skazat dobrotnemu možu zadnjo čast. Dolinska Čitalnica, katero je odbor pri pogrebu zastopal, položila je kot svojemu podpornemu udu na rakev lep venec; takisto je storilo svojemu društveniku »slovensko učit. društvo za koperski okraj«. Dolinski pevci so se pogreba se zastavo in corpore udeležili; zapeli so »Blagor mu... in Boljunski pevci so pa pri maši peli. Videti je bilo pri pogrebu vrhovnega župana in več družih županov iz bližnjih vasi, vrhovnega poveljnika finančne straže Boljunške, njegove prijatelje celo iz oddaljenega Krasa itd. Okoli 10. uri se je začel dolgi spreved z šolsko mladino na čelu proti pokopališči viti. V obeh slehernega videl si solze. Tu, dragi prijatelj! našel si slednjič mir in zadovoljnost, koje ti svet ni mogel dati. Počivaj v miru, večna luč naj ti sveti!

Prijatelji njegovi mu mislijo napraviti majhen spomenik, prav tako.

S Krasa, dne 28. oktobra.

Znano je, da na Goriškem neka svojat ruje proti vrlemu našemu poslancu, g. Abramcu, in ker si v »Soči« vendar ne upa pisati proti njemu, pisala je v ljubljanskih listih. Ne zaradi teh pisarij, ampak le zato, ker vidimo, da se uže več let neprenehoma rije in rije proti možu, na katerega je ponosen ves Kras, in katerega značaj je čist, kakor solnce, zato so Kraški župani pri zadnjem skupnem shodu v Sežani sklenoli, poslati razželenemu dr. Abramcu tole zaupnico, iz katere lahko razvidite, koliko zaupanje uživa g. Abramc na Krasu, in kako abotno je, ako se neka svojat trudi, tega moža pred narodom poniževati. Želja županov je, da se ta zaupnica objavi, da se s tem dá g. dr. Abramcu tudi zadoščenje pred svetom; zaupnica se glasi:

Preblagorodni gospod!

Uže mnogo let zastopate častno nas Krašovce v deželnem zboru Goriškem in mi smo bili in smo vedno ponosni na Vas, našega zastopnika, našega rojaka, in to zaradi vsem znanega Vašega možatega in odločnega postopanja.

Z nevoljo smo torej čitali v listu »Slovenec« od 23. septembra št. 107, v nekem dopisu z Goriškega, da ste bolelni in da vsled fizične Vaše slabosti zastajate tudi Vaše duševno hrepenenje, ker se na zunaj ne ustavljate energično, kakor to zahteva Vaše narodno prepričanje, s kratka: dopisnik Vas je hotel zatožiti, da niste storili svoje dolžnosti v odboru za sprejem cesarjev in da sploh niste več sposobni Svoje nalogi kot zastopnik narodov.

Ta izjava ne žali le samo Vas, temuž žali vsacega poštenega Kraševca, žali posebno Vaše kraške volilce in nas vse podpisane zaupne može na Krasu, ker mi smo preobro prepričani, da je ona izjava v »Slovencu« neresnična in tendencijozna, ona ima namen, da bi Vas pred svetom ponižala in osmešila, da bi vam celo omajala zaupanje pri Vaših volilcih.

Ker pa je po vsem Goriškem predobro znano od kod vse to izvira in zakaj proti vam tako pišejo, menimo, da ne bo odveč, ako mi uže danas javimo Vašim sovražnikom, da se bodo njih grde nakane vedno razbijale na stenah sivega Krasa, in da boste Vi kljub vsem tem intrigam vedno uživali pri vaših ožjih rojakih neomejeno zaupanje in največje spoštovanje, tako sicer, da bodo Kraševci vam vedno poverjevali svojo najvažnejše interese, dokler jih boste Vi hoteli zastopati, naj pa potem Vaši egoistični sovražniki pišejo in delajo, kar jim ljubo.

Pri tej priliki je tedaj umestno in potrebno da protestujemo proti omenjenemu dopisu, in da vam vsi mi podpisani župani sivega Krasa izrekamo svojo najizkrenejšo udanost in neomejeno zaupanje.

Bog Vas živi še mnogo let, vsem Vašim rojakom v čast in ponos!

V Sežani, 12. oktobra 1882.

R. Mahorčič v Sežani, I. Millč v Sgoniku, I. Živic v Skopem, I. Purič v Velkem Repnem, A. Race v Rodiku, A. Lah v Dutovljah, A. Černe v Tomaju, F. Mahorčič v Naklem, L. Fabian v Avberju, I. Hočevnar v Stanjelu, M. Svava v Komnu, I. Pipan v Skrbini, I. Trampus v Temecl, I. Peric v Vojšci, M. Pahor v Selih, V. Semolič v Brestovici, I. Pipan v Mavhinji, A. Peric v Slivni, I. Caharija Nabrežini, I. Kozmina v Sempolaju, I. Uršič v Berjah, A. Uršič v Gorjanskem, I. Trobic v Velikem Dolu, A. Širca v Pleskovic, I. Pavlič v Štjaku, V. Žega v Koprivi, A. Ostrouška v Gabrovici, vsi kraški župani.

Domače in razne vesti.

C. k. namestnik baron Petris je odpotoval v nedeljo zjutraj na Dunaj. Včeraj pa je odšel g. A. Winkler, dež. predsednik krajski tudi na Dunaj. — To utegne kaj pomenjati.

Razstava. V sredo, četrtek in petek bo vstopnina v razstavo znašala le 20 kr. Odprija bo razstava do 15. novembra. V razstavi je bilo zadnjo nedeljo preko 4000 oseb, to je malo primeroma proti prejšnjim nedeljam. Uzrok je bil dež. Ker je zdaj burja nebo očistila, in sije zopet milo solnce, bode brez dvombe na praznika vseh Svetcev in sv. Jušta, ter na vernih duš dan obisk obilniši, ošobito, ker je vstopnina za te 3 dni znižana na 20 soldov.

Novoimenovani vojaški poveljnik generalmajor Kober je prišel 28. t. m. v Trst.

Avstrijsko-ogerski Lloyd. Vodja te parobrodne družbe se je napolil v Marzilljo, da tam pregleda na prodaj ponujane velike oceanske parnike neke na kant prišle parobrodne družbe in poroči upravnemu svetu gledé nakupa teh parnikov.

Nevihita na morji. 28. oktobra smo imeli v Trstu visoko plimo, ki je poplavlila nekatere ulice in tudi magazine; tudi v Benetkah je stalo morje na trgu sv. Marka dva čevlja visoko, nenavadno močni jug je morje tako napel. V Kvarneru je bilo morje strašansko hudo in z Reke se poroča, da so se tam štiri ladije razbile; eno, ki je bila tudi v nevarnosti, otel je Lloydov parnik. Mornarji so se oteli 3 ladije

so bile lastnina Istranov in Dalmatincev, 1 pa Tržičanov.

Žejna stražnika. V razstavi je brez števila blaga, katero oči mika in ga srce želi. Ljudem, ki imajo dosti žeje, posebno so mikavna in — nevarna *okusna vina*, postavljena v ličnih boteljah na visoke piramide. Dva stražnika, Lojze in Tone, se v noči od sabote na nedeljo nista mogla ubraniti skušnjavi, da ne bi vina pokusila. Odpreta torej eno steklenico in jo izpijeta, češ, nikdo tatvine ne zasledi. Pa vino je bilo tako izvrstno, da sta dobila še hujšo žejo; izpijeta drugo, tretjo, — četrto, peto, — *šesto* steklenico. Zdaj sta si bila res žejo ugasila, — pa gorje! — obadva sta se opijanila, kakor podgana in pijana sta trdno zaspala. Drugo jutro so ju tako dobili in »corpus delicta«, ki je ležal na strani, bil je glasen tožnik. Nalože zaspanca na voz, in proučila sta se še le na klopi v tistej hiši, kder »poštenjaki« dobé — brezplačno stanišče in kašo za hrano. Nauk: mačka ne stavi za stražnika k salu ali mesu!

Ali živimo mej divjaki? Minolo nedeljo po noči je zaprla policija nad 30 oseb zaradi tepežev, kričanja in družih nerednosti, katerim je bilo uzrok — *ovo vino*. Zares, živina pozna svojo mero, marsikateri človek pa ne. Dela in ukvarja se ves teden, da nosi krvave žule, ko pa dobi zaslužek, mesto da bi kaj prihranil za stare dni, vse po grlu požene in razsaja; potem pa ga potisnejo — v zapor ali v bolnišnico. Zalostno!

Z Občin nam pišejo dne 30. t. m. Včeraj je imel g. Baldini v Vašem listu naznanjeno predavanje, katero pa je bilo popolnoma brezuspešno, ker gospoda pri vsej dobri volji nismo prav nič razumeli. Razumel ga je morda kak gospod Daneu in g. fajmošter; a tem menda vendar ni bil namenjen pouk. Zarad tega je en naš kmet gospodu Baldiniju prijazno nasvetoval, naj se prej ko mogoče nauči našega slovenskega jezika, pa naj potle pride nas učit vinarstva in poljedelstva. — Mi nemamo nobene nasprotnosti proti nomenemu Italijanu, ki spoštuje naš jezik, ali peče nas vendar, da pri visokem *namestništvu* ne poznajo še razmer v tržaški okolici. To piše v imenu nad 100 kmetov z Občin

M. S.

† **Stefan Klemenčič**, knjigovodja zastavljavnice v Gorici, vrl rodoljub, ki je kot pomočnik rajnega Matije Doljaka v narodnej borbi na Goriškem posebno odlikoval se, umrl je predčerašnjem za vročinsko boleznijo — Prenesli so njega rakev precej na žegen; a jutri mu napravijo Goriški slov. pevci nagrobno in g. K. bo govoril na grobu. Poznali smo dobro tega mirnega, a skoz in skoz značajnega in za svoj narod navdušenega moža, ohranimo mu torej najlepši spomin in stavili bomo vedno v vzgled tega prerano umrlega Solkanca. Imel je rajnik še ne 40 let, a na narodnem polju na Goriškem je delal od začetka pravega narodnega gibanja.

Vodstvo slovenskega oddelka deželne kmetijske šole v Gorici nam javlja tole: Preudano podpisano vodstvo si čestita vabiti Vašo Velerodnost k preskušnji, ki se bo vršila za II. sem. t. l. v novejši šoli dne 4. novembra t. l. in sicer: od 9—12 v šolskej dvorani iz teoretičnih predmetov; od 3—5 na polju iz praktičnih vaj.

Vodstvo slov. oddelka deželne kmetijske šole v Gorici dne 24. oktobra 1880.

Fr. Povše.

Volitev v deželni zbor. Na volilnem shodu v ljubljanskej čitalnici, dne 29. t. m. je bil ljubljanski župan g. Peter Grasselli soglasno za državnozbornskega kandidata proglašen.

Krajska hranilnica je dovolila po povodnji poškodovanim Tirolcem in Korošcem 3000 gid. podpore.

Ljubljanski mestni zastop je dovolil za Tirolce, poškodovane po povodnji, 200 gid., in za Korošče 100 gid.

Ljubljanskega mestnega zastopa sklep zastran uvedena slovenskega jezika v vse mestne urade, kateri sklep smo zadnjič omenili, glasi se tako le: 1. S 1. januarjem 1883. leta počenši ima biti slovenski jezik izključljivo uradni jezik ljubljanskega magistrata pri občevanji s strankami in uradi po vseh pokrajinah, kjer stanujejo Slovenci, ter po kraljevinah Hrvatskej, Slavoniji in Dalmaciji z dostavkom, da se uloge, ako so bile poslone v nemškem jeziku, imajo tudi reševati v istem jeziku. 2. Isto tako s 1. januarjem 1883. leta počenši je slovenski jezik *izključljivo uradni jezik v notranjem uradovanji* naslednjih magistratnih uradov in sicer: magistratnega ekspedita, tržnega zapisnika, davkarskega urada, mestnega fizikata, mestnega knjigovodstva, knjigovodstva pri loterijskem posojilu in policijskega urada. 3. Izjema dopuščena je le glede vojaških oblastnij, s katerimi ima magistrat občeovati v vojsknem jeziku, ter pri magistratnih svetnikih gg. Matiji Jerasu in Ljudevitu Peroni, dalje pri mestnem blagajniku g. Franu Hengthalerji in konečno pri stavbenem uradu, a z izrečnim pristavkom, da se imajo tudi ti posluževati po možnosti slovenskega jezika. 4. Vse tiskovine, katere služijo za občevanje z strankami in so dolej natisnene le v nemškem jeziku, imajo se natisniti v slovenskem jeziku. 5. Gospodu županu se naroča, da strogo pazi na izpolnjevanje teh določil.

Občini zbor c. k. krajske kmetijske družbe bo 15. novembra. Ta zbor bo posebno važen zato, ker pride na dnevni red predgrugača nekaterih stvari v upravi in zaradi tega je zelo želeli, da se ga udje v obilici vdeležé. Izvoli se v zboru tudi društveni tajnik namesti umrlega dr. J. Bleiweisa.

Na vinarstev šoli na Slapu se novo šolsko leto začne 5. novembra. Razpisanih je bilo pet deželnih ustanov za kmečke sinove, a ni se oglasilo toliko prosilcev, da bi se mogle oddati vse ustanove. To ni dobro znamenje in želeli je, da bi zavedni

Ljudje v vinogradnih krajih vplivali na to, da kmečki talentirani dečki bolj obiskujejo to koristno šolo.

Iz Prema se nam piše: Mej neprenehanim deževanjem vstala je v soboto silna burja, katere se danes traje. — Soboto zvečer okolo 7. ure je dež spremljan z burjo tako strašno lil, da se enako le redkokrat pomni. Se celo trdnje hiše so morale to nadnaravno silo občutiti. — Voda Reka je narašla močno in bati se je — ako deževati ne neha, hudih nastopkov. Večina krompirja gnjuje se v zemlji, ker ga zbog vedne mokrote izkopati mogoče ni. Vse to je pa učinilo za prihodnost škode, katere danes še preračunati mogoče ni.

Biskup Strossmayer je poslal zahvalna lastnoročna pisma tudi načelniku Slovenske Matice, gosp. Grasselliju, potem načelniku ljubljanske žitnice gosp. Karolu Bleiweisso vitez Trsteniškem in starosti ljubljanskega Sokola gosp. Tavčarju. Iz poslednjega pisma priobčujemo te lepe besede: Momu srdcu osobito je godilo razabirati, da se čestiti ljubljanski Sokolci jednim te istim krvi narodom smatraju, kojim i Hrvati. I pravo je, moja gospodo! Čuvajmo svoje historičke i narodne svetinje, ali zato ipak jedni budimo u svijesti, jedni u borbi. Ljubljanskemu županu pa se je vsled izvolitve za častnega meščana, brzojavno takole zahvalil: »Gospodinu Petru Grasselli! Hvala lepa na tolikom odlikovanju! Čast gradjanina biele Ljubljane za me je velika čast. Slavju, sreću i svaki procvat dragoj Ljubljani prosi Strossmajera».

V novem mestu je bil 29. oktobra za župana izvoljen gosp. Kmetič, za prvega svetovalca g. dr. Poznik, za drugega gosp. Vrtačič, in za tretjega g. Fr. Kastelic ml. — Gosp. župan se je zahvalil v slovenskem jeziku in rekel, da se ho odslej v mestnem zastopu uradovalo slovenski. Živio!

Umrl je 29. t. m. na Dunaji c. k. okrajni glavar na Krškem, gosp. Schönwetter. Slovencem je bil malo prijazen, a de mortuis nil nisi bene.

Iz Doline nam pišejo: V št. 59 »Edinosti« išče nekdo knjigo synopsis catechetica, prvo izdavanje od leta 1743. — To knjigo ima g. Petko Ota, zastopnik banke »Slavije« v Dolini.

Gg. bratom »Sokolom« naznanja podpisani odbor, da je pri zadnji seji sklenol na večstransko zahtevanje, da napravi zadnji letošnji izlet v nedeljo 12. novembra in to v Dolino. Vsem gg. »Sokolom«, kateri si žele omisliti obleko, pak priporoča, naj se obrnejo do četovodje g. Dollnarja, kateri jim vse natančneje razjasne. Dnevni red izleta naznani se v 8 dneh.

Odbor.

Avstrijski brzojav v letu 1881. Statistični oddelek trgovskega ministerstva je te dni razglasil statistiko avstrijskega brzojava za leto 1881. Vseh poslanic je bilo 5.784.672, in sicer notranjih 3.489.675 in mejnarodnih 2.294.997, v primeri z letom 1880 za 422.537 več, to je 8,6 odstotkov. Otposlanih poslanic se je pomnožilo za 308.466, došlih mejnarodnih za 114.071. Pristojbine so znašale 4.102.359 glid. za 481.948 glid. več, nego v letu 1880.

Povodenj je samo na Tirolskem meseca septembra napravila nad 15. milijonov gold. škode. Nekaterim soseskam je vzela ali zasula vsa zemljišča tako, da se prebivalci mislilo izseliti. A to še ni bilo zadosti; zadnje dni meseca novembra je nastala nova, enako huda povodenj, ter pokončala vse, kar se je v obrambo storilo in napravila mnogo nove škode. Enako je bilo tudi na gorenjem Koroškem, kder je bila zadnja povodenj še hušja od prve. Tudi z Angleškega poročajo o velikih nalivih in povodnjah.

Lisjak namesti domačega psa. Nek švedski kmet je pred nekoliko leti ujel lisjaka i ga tako izuril, da popolnoma nadomeščuje domačega psa in s perutnino prav prijateljsko živi, za domačini teka itd. Ali njegov lastnik se je zaradi njega spril z občinskogospo, ker ta zahteva od njega pasji davek, lastnik pa se na vso moč brani. Občinska gospo pravi: »Kdor opravlja pasja dela, s tem se ravna kakor s psom«; lastnik pa pravi: »Lisjak je lisjak in ostane lisjak, in če se občinska gospo na glavlo postavi, Radovedni smo, kako se konča ta pravda».

Tifon in kolera. Strašni vrtimec, ki je v mestu Manili neskončno škode napravil in nad 60.000 rodbin brez strehe pustil, imel je čuden nastopek v zdravstvenem oziru. Razsajala je poprej na otoku huda kolera, po vrtimecu pa na vsem otoku nobeden ni več za kolero zbolel.

Iz kitajskega službenega lista. Pekinski list piše: »Po hudej suši je poškopil včeraj dež in vse je oživel. Vsakdo je vpraševal, komu se je zahvaliti za ta nebeški dar. Kakor nam se pripoveduje, nobenemu družemu, nego našemu vzvišenemu gospodarju in vladarju. Včeraj zjutraj je namreč ukazal, naj se pripravijo njegova svečanostna nosila, ker misli prositi v hramu boga dežja in snega, naj državi pošlje dežja. Da je le poklekno pred bogom in začel moliti, odprla so se nebesa i zemljo je poškopil izdaten dež. To jasno dokazuje, kako našega carja in gospodarja ljubijo bogovi i kako oni izpolnjujejo vsako i najmanjšo njegovo željo. Srečni Kitajci!»

Gospodarske in trgovinske stvari.

Živinska sol. Kranjska kmetijska družba je prosila ministerstvo kmetijstva, naj bi se živinska sol zopet začela prodajati, ministerstvo pa je odgovorilo, da zdaj to ni mogoče, dokler je še v veljavi pogodba z Ogrsko, da se pa uže posvetujejo v ministerstvu, kako bi se v prihodnje dala živinska sol ugodno napravljati. — Sol je človeku potrebna kakor vsakdanji kruh in živini, kakor vsakdanja hrana, kmetovalcu

je ona osobito važna, zato je zelo potrebno, da se nje cena kolikor le mogoče zniža in samoprodaja šeasoma odpravi i svobodna trgovina z njo uvede. To bi gospodarstvu neizrečeno koristilo, in iz teh koristi bi se lahko nadomestil davek, kateri zdaj sol državi nese.

Starost konj se navadno po zobeh spoznava. Nek angleški častnik pa piše, da se more spoznati tudi po oči, če je konj dosegel starost 9 let. Potem se mu namreč napravi vsako leto na gornjem koncu spodnje trepalnice ena guba. N. pr. konj, ki ima tri take gube, ima 12 let. Gospodarji — opazujte!

Rožmarin za kajenje in čiščenje zraka v sobah strokovnjaki jako priporočajo. Vzamete se dve ali tri vejice in denete na žrvjavo v lopati. To dá še prijetno vonjavo nego brinove jagode in zrak enako dobro s čisti.

Koliko je kovanega denarja na svetu? Francoz Malace sodi, da je srebernega denarja 16 milijard, zlatega pa 18 milijard, skupaj tedaj 34 milijard; na Francoskem ga je 6 milijard, na Angleškem pa, akoprav je tukaj trgovina dosta večja, le 3700 milijonov. To izhaja od tod, ker ima Angleška mnogo papirja, kateri pa je v angleške banki pokrit z suhim zlatom. Denarja iz drugih kovin (bakra, platine, bronca) je na svetu 19 milijard. Ves denar iz zlata, t. j. 18 milijard, tehta 5800 ton, in zadostovala bi ena velika ladija, da to breme na njo naložijo. Iz vsega tega zlata pa se nebi mogel niti eden prostoren zlati grad postaviti!

»Soča« v zadnjem listu pravi, da j-j izkazuje vedno večo čast. — Veseli nas, da »Soča« sama to spoznava. Potem nas vabi, naj jej navedemo samo en stavek, v katerem bi bila ona trž. namestnika pobalinsko napadala. Gosp. urednik »Soče« je torej razumel, komu velja naša opazka pod dopisom iz Gorice v 58. štav. našega lista. Ako je to razumel, lahko bi bil tudi razumel, da nismo očitali »Soči« pobalinskih napadov na namestnika, ampak na »naše narodne može« in osobito na našega poslanca g. Nabergerja, katerega res pobalinsko napada, kajti v omenjeni opazki je čitati: »da pa pobalinsko ne napadamo, (namreč namestnika), kakor drug Primorski list in njega prijatelji v Kranjskih listih naše narodne može«. kar vendar vsak tako umeje da očitamo »Soči« pobalinske napade na zadnje, a ne na namestnika. — Resnično preveč česti tolike zlobnosti. — Čitali smo take zavratne napade najbrže iz istega peresa tudi v »Novicah« in »Slovincu«. — Robati so sicer; a namen ostane le zloben in k temu smemo le čestitati po svoje politikarjem »Soče«. Še lepše čestitke pa je vreden novi v »Soči« proglašeni dogma, da urednik »Soče« edini več sliši, vidi in zadene, nego vsi tržaški Slovenci, ki so bili navzočni pri banketu! Vsak dan lepše se slišijo!

Tržno poročilo.

Kava — slaba kupčija.
Sladkor — slaba kupčija, cene mlahove.
Sadje — v dobrem obratu, še precej naročeb, cene rastoče.
Petrolje — Prišli sti zadnje dni 2 ladiji sè skoro 10.000 sodi petrolja. Cena mlahova na gl. 9.15.
Domači pridelki. — še precejšnjo prašanje po fižolu, cene nespremenjene. Masla cene pa rastejo.
Zito. — Lastniki terjajo više cene, pa nič ne prodajo.

Borsno poročilo.

Zarad mesečne likvidacije in slabih poročil iz Pariza in Berlina je postal promet prav mlahov in kurzi nazadujejo. Najbolj spreminjava se kurz kreditnih akcij, katere so v zadnjem času trpele. Valute in devize pa se še precej dobro drže.

Dunajska borsna dne 30. oktobra.

Enotni drž. dolg v bankovcih	76 glid. 65 kr.
Enotni drž. dolg v srebru	77 » 70 »
Zlata renta	95 » 40 »
5% avst. renta	92 » 30 »
Delnice narodne banke	836 » — »
Kreditne delnice	306 » 70 »
London 10 lir sterlin	119 » 15 »
Napoleon	9 » 46 1/2 »
C. kr. cekini	5 » 65 »
100 državnih mark	58 » 40 »

Dve srečki rudečega križa

se dobite za vplačilo 50 soldov na teden ali 2 goldinarjev na mesec pri Josipu Zoldanu, verifikacijski urad in menjavnica, via d' Orologio Trst. 6-6
 glavni dobitnik 200.000 glid.

Trgovska tvrdka

G. Milesic v Trstu

odpošilja s poštnim povzajem v majhnih balcah po 4 1/2, kilgr. prosto carine in voznine na vse kraje avstro-ogrsko države po sledečih cenah na debelo:
Kava
 Ceylon plant najfinejo . . . . . 1 kilogr. glid. 1.70
 » biser (Peri) naravno zeleno 1.95
 » Manila biser, blede, jako fino 1.60
 » Kuba debelo zrnat najfinejo 1.75
 » St. Domingo 1.45
 » Java najfinejo zeleno 1.42
 » Zlata Java (lepo rumeno) 1.54
 » Santos najfinejo, zeleno 1.36
 » Rio zbrano 1.30
Riž namizni najfineji . . . . . —.40
 » Rangoon I. vrste . . . . . —.34
 Namizno olje francosko v kositarjih po 4 kilogr. 1.38
 » » Monte St. Angelo ital. 1.15
 Makaroni, pravi napolski v zabojih . . . . . —.56
 Odpošilja nadalje vsakovrstne začimbe, južno sadje, francoski zafran, najfinejo čokolado, vsakovrstne sladčice po najnižjih cenah.
 Na zahtevanje pošilja franco tudi obširne cenike. 10

Naznanilo.

Hiša v Logu pri Ricmanjah v najboljšem stanu, z nekaterimi lepimi sobami in lepim pohištvom z vinogradom in sadovnjakom se prodaja ali da v najem. Na to se opozarjajo posebno podjetniki in inženirji o priliki tracriranja železnice Herpelje-Trst. — Več pove v Logu, ali pa v Trstu, piazza della Legna, lastnik **A. B. Angeli.** droguist.

Giacomo Weiss

optikar iz Bavaškega
 Trst: Corso 704.

priporoča svojo veliko optično zalogo, v kateri se dobiva izključljivo najfineše, v to stroko spadajoče blago. Tudi velika zaloga tržaških fotografij. 13-2

Korso št. 37 in Kanalu št. 7

Korso št. 37 in Kanalu št. 7

Korso št. 37 in Kanalu št. 7

Korso št. 37 in Kanalu št. 7

Velika zbirka mrtvaških
 vencev iz perli, vedno
 živih cvetic in iz
 kovine vse iz
 prvih tovarn, vsako-
 pa tudi vrstnih in
 zaloga vsakobarvnih
 perl po najnižih
 cenah, ker ne boji-
 mo se
 konkurence.

Korso št. 37 in Kanalu št. 7

The Singer Manufacturing & C.

New-York.

Ako se plati vsak teden samo

eden goldinar

dobi se

Originalni

Singer-jev šivalni stroj,

in to brez povišanja cene.

Poroštvo se daje za pet let, poduk na domu brezplačno

G. NEIDLINGER,
 generalni agent

V Trstu, Corso, palača Modello

Šivanke za Singerjeve šivalne stroje komad 3 kr. in tucat 30 kr. (13-11)

Cvet zoper trganje,

po dr. Maliču,

je odločno najboljšo zdravilo zoper protin in revmatizem, trganje po udih, bolečine v križi ter živih, otekline, otrpnele ude in kite itd., malo časa če se rabi, pa mine popolnem trganje, kar dokazuje obilno zahval. Zahteva naj se samo »ovetu zoper trganje po dr. Maliču« z zraven steklenico 50 kr., pravega prodaje in razpošilja samo

lekarna »pri samorogu« J. pl. Trnkoczyja na mestrem trgu št. 4 v Ljubljani. (10-1)

Odlikovano s sreberno medaljo na tržaški razstavi.

Najnovejši patent-hlačniki!

Najbolje praktični, primerni, elegantni!

Dom. Schönbaumsfeld-ovega sina na Dunaju.

Na prodaj pri vseh trgovcih na veliko in skoraj pri vseh na drobno, v avstro-ogrsko državi.

Prosi se, dobro paziti na izdelavo.

12-1